

oceniti; a ne na druge ozirati se. Radi tega je tudi zgoraj navedeni sodbi vzklícnega sodišča popolnoma pritrđiti. Zanimivo pa je, kako lahko nastanejo kolizije pri izvajanju principa proste ocene dokazov in svobodnega prepričanja.

Dr. A. Rakun.

Razpis pravosodnega ministrstva z dne 17. avgusta 1912.

Odsek sodnikov v klubu čeških državnih uradnikov, ki šteje 800 čeških sodnikov, posvetoval se je o razpisu pravosodnega ministrstva z dne 17. avgusta 1912 št. 3320/12 in je sklenil enoglasno nastopno izjavo:¹⁾

Naša pravila nam ne dovoljujejo, da se dotikamo političnega pomena tega čina naše justične uprave, dovoljujejo nam pa, da izjavljamo, da označeni razpis ne odgovarja veljavnim zakonom in naredbam. Našli smo, da je naša, v osnovnih državnih zakonih zajamčena sodniška neodvisnost v nevarnosti in da ta razpis tangira po istih državnih osnovnih zakonih državljanom zajamčene pravice.

O tem smo se prepričali, uvažuje nastopno:

Pač je res, da pristojna po §-u 25. sod. org. zak. predstojniku okrajnega sodišča izvrševanje pred to sodišče spodajočega **pravosodja**. To pa ne pristojna izključno sodnemu predstojniku in tudi ni v njegovi moči, da bi to svoje pravo sodje prenesel na drugega, poljubno po njem določenega sodnika. Nasprotno — temeljem zakona (§ 5. jur. norme in § 19. posl. r.) izvršuje sodno oblastvo pri okrajnih sodiščih eden ali več posamnih sodnikov, čemur so smatrati sodni predstojnik in razun njega pri istem sodišču nastavljeni sodniki, katerim se je od pravosodnega ministra ta pravica s tem podelila, da se jih je za posamne sodnike v ožjem pomenu besede imenovalo. Slednji so torej v tem pogledu sodnim predstojnikom popolnoma neomejeno, samostojno in enako dodeljeni in so kakor sodni predstojniki »sodniki« v zmislu državnega osnovnega zakona. (§ 2. sod. org. zak.) Z ozirom na to so ti posamni sodniki v ožjem pomenu besede izvrševaje sodno oblastvo, samostojni in neodvisni (člen VI.,

¹⁾ Podobno izjavo je sklenil tudi spolek českých advokatu v markrabství moravském.

odst. 1. drž. osn. zak. o sodni oblasti), in je popolnoma izključeno, katerokoli si bodi, bodisi direktno, bodisi indirektno vplivanje na njih odločbe, osobito njih poučevanje po predstojniku okrajnega sodišča.

Veljavni, pravilno razglašeni predpisi poznajo kot edino sredstvo enotne judikature skupna posvetovanja prizadetih sodnikov (§ 2. posl. reda), ki pa ne sme biti nikdar naravnost poduk ali navočilo, kako naj se ta ali ona zadeva reši. To je edina pravica sodnih predstojnikov, ki jim pristoja na podlagi §-a 25. sod. org. zakona glede službenega nadziranja.

Res je tudi, da ima po §-u 26. sod. org. zakona sodni predstojnik pravico, določati razdelitev opravil med posamne sodnike v širšem pomenu te besede (§ 5. jur. norme), torej razdelitev opravil med se in med posamne sodnike dotičnega okrajnega sodišča.

Zakon (§ 26 sod. org. zak.) omenuje razdelitev opravil po gotovih načelih, katera naj bi ustanovil pravosodni minister. Ta načela določuje (sodni) poslovni red.

Poslovni red pa pozna samo razdelitev opravil v naprej za vse slučaje in sicer ali za celo prihodnje leto ali iz gotovih razlogov (premembe v stanju [status] sodnikov, razbremenjevanje z delom preobloženih sodnih uradnikov ali sicer važni razlogi) za ostanek tekočega leta, **toda brez učinkovanja nazaj**. Podlaga razdelitve opravil mora biti samo vrsta zadeve (§ 18. posl. reda in naredba pravosodnega ministrstva z dne 18. julija 1900 šte. 11.948, slednja glede pravnih pred izvršilnim komisarjem).

Radi tega izključujejo zakon in doslej veljavne naredbe individualno čodeljevanje posameznih, na novo izteklih zadev po sodnem predstojniku, kakor to nasvetuje ministerijalni razpis z dne 17. avgusta 1912 šte. 3320/12 sodnim predstojnikom, in to še samo onim v pokrajinah praškega nadsodišča.

S tem, da se v naprej za gotov čas določi sodni opravilnik, zadobi vsak posamni sodnik pravico do tega, da rešuje vsako novo zadevo, ki spada po sodnem opravilniku pod njegovo sodno oblast (§ 14., odst. 2 in § 18. posl. reda) in postane ta posamni sodnik vsled v §-u 18. posl. reda zaukazane najobsežnejše publikacije »**redni sodnik**« posameznega državljana, kateremu se ta državljan po §-u 1., zakona z dne 27. oktobra 1862, šte. 87 drž. zak. ne sme odtegniti.

Le izjemoma in samo iz razlogov, katere navajata §§ 19. in 20. jur. norme in sicer šele po postopanju, predpisanem v §-u 21. jur. norme, se sme določene zadeve odvzeti sodni oblasti pristojnega sodnika.

Slednjič pa krši označeni, vrhu tega zgolj za pokrajine praškega nadsodišča objavljeni razpis doslej veljavni predpis §-a 20. posl. reda, glasom katerega sme sodni predstojnik od slučaja do slučaja, ne oziraje se na razdelitev opravil, dodeljevati posamezne pravne slučaje drugemu sodniku, ki je upravičen v enakih pravnih slučajih odločevati, edinole iz jezikovnih ozirov, če je namreč to potrebno radi jezika, katerega rabi ta stranka v svojem zaprosilu, ali pa udeleženi stranki sploh.

Kajti, če bi v pokrajinah istega nadsodišča ne bilo mogoče vlagati v zmislu tega razpisa vlog v drugem, v deželi navadnem jeziku, bil bi tudi predpis §-a 20. posl. reda brezpredmeten.

Iz tu navedenih razlogov ne moremo zatajiti našega prepričanja, da se razpis pravosodnega ministrstva z dne 17. avgusta 1912, števil. 3320/12, tiče najglobljih temeljev sodnikove samostojnosti in neodvisnosti.

Predstoječe citirani razpis ima to - le vsebino:

Pravosodni minister je rešil v svojem razpisu, naslovljenem na predsedništvo c. kr. višjega sodišča v Pragi z dne 17. avgusta t. l. ad Präs. 2190/12 poročilo o nadzorovalni pritožbi in o odločbi okrožnega predsednika nastopno:

Vzel sem na znanje poročilo Vaše ekscelence o pritožbi zoper okrajno sodišče v W. radi nasprotujoče si prakse v izvrševanju jezikovnih predpisov v sodnem spornem postopanju.

Soglašam z nazorom Vaše ekscelence, da je bilo izključeno, da bi bil sodni predstojnik v tem slučaju z ukazom vmes posegel, ker gre za vprašanje pravosodstva. Isto velja tudi o višjih nadzorovalnih oblastvih, vsled česar tudi pravosodno ministrstvo odklanja tako poseganje v pravosodstvo.

Dasi smatram za izključeno, da bi pravosodne upravne oblasti v takih slučajih z ukazi posegale vmes, mislim vendar, da se bodo našla pota in sredstva, da se po možnosti omogočujejo nasprotujoče si odločbe enega in istega sodišča.

Po §-u 25. poslov. reda pristojna predstojniku sodišča izvrševanje okrajnemu sodišču pristojnega pravosodstva in razven tega

tudi splošna službena nadzorovalna oblast. Po §-u 26. poslovnega reda pristojna mu tudi razdelitev opravil med posamne sodnike in pomožne sodnike.

Na podlagi te določbe je sodnemu predstojniku mogoče, ne samo, da vpliva (einwirken) s podukom na posamne sodnike, marveč tudi, da doseže in podpira potom razdelitve opravil, in s tem, da si odločitev v posameznih pravnih zadevah pridrži, enakomernost pravosodstva pri sodišču.

Enako zamore preprečiti tudi predsednik nadrejenega sodnega dvora prve stopnje in predsednik višjega deželnega sodišča potom poduka in primerne razdelitve opravil, da nastajajo nasprotujoče si določbe.

Ker odločba okrožnega sodišča ne sega preko teh mej in ne zadeva neodvisnosti in samostojnosti posamnih sodnikov, nimam povoda, da bi kaj karal.

Na podlagi teh uvaževanj bi bilo priporočati, da se okrajni predstojniki in predsedstva sodnih dvorov prve stopnje opomnijo na navedene, po zakonu nudene pripomočke, da se doseže enotno pravosodstvo ne samo pri vprašanih pravnega postopanja, marveč tudi pri vprašanih materijalnega prava.

Povod temu razpisu je bil, da je sodnik Anton Peplar v W. (hebski okraj) izdal češko plačilno povelje o opominjevalni tožbi, spisani v češkem jeziku in naperjeno od neke češke praške firme proti nekemu češkemu finančnemu pazniku radi zneska štirih kron. Tudi dostavnice so bile v češkem jeziku izpolnjene.

To postopanje je grajal okrajni zastop v W.¹⁾ v neki resoluciji, ki se je vposlala pravosodnemu ministrstvu. Rešuje to resolucijo, je izšel že večkrat citirani ministerialni razpis.

Temu razpisu sta sledila dosedaj dva oficijozna komentarja. Slednji se glasi:

»Kakor smo izvedeli, je pravosodno ministrstvo z dne 27. septembra t. l. izdalo na praško nadsodišče razpis, v katerem ustanavlja pravosodno ministrstvo, da znani razpis z dne 27. avgusta t. l. nikakor ne namerava vplivati v gotovi smeri na sodne odločbe, osobito ne dajati navodil pri razsoji jezikovnih vprašanj. Iz besedila samega je razvidno, da polaga razpis samoobsebi umevno edinole

¹⁾ Glej tozadevno tudi odgovor pravosodnega ministra na interpelacijo v poslanski zbornici z dne 30. oktobra t. l.

važnost na enotnost pravosodstva pri istem sodišču, ne pa na to, da se ta enotnost doseže v zmislu ene ali v zmislu druge razlage. V razpisu ne gre za to, kako naj se odloča, marveč za to, da se enako odloča. Justična uprava za vsebino sodnih odločb ni odgovorna, tudi nima ne pravice in ne interesa na tem, da bi vplivala v gotovi smeri na pravosodstvo; ima pa pravico in dolžnost, da nadzoruje redno izvrševanje poslov in da vpliva na to, — v kolikor ji je to brez kršenja sodnikove samostojnosti in neodvisnosti potom službenega nadziranja mogoče — da se vsaj pri istem sodišču v eni stvari ne spozna za pravo, kar se v drugi popolnoma enaki stvari kot pravici nasprotujoče spozna.

Poslednji — tretji — oficielni komentar je bil podan v poslanski zbornici z dne 30. oktobra t. l. na tozadevno interpelacijo kluba čeških državnozborskih poslancev.

Odgovor ministrskega predsednika ne spada v okvir tega članka, ker zadeva politično stran razpisa; isto velja v večji ali manjši meri o debati, ki se je vršila o tem odgovora na interpelacijo; strogo stvarno je govoril le češki poslanec dr. Körner.

Pravosodni minister je pa svoje stališče branil nastopno:

»Pri enem in istem severočeškem sodišču je neka češka tvrdka vložila češko opominjevalno tožbo. Tožba se je zavrnila, češ da ni sestavljena v sodno navadnem jeziku. Nekako pol leta pozneje je ista firma vložila novo opominjevalno tožbo pri istem sodišču v češkem jeziku. To tožbo je rešil neki češki sodnik, kateremu je bil vsled smrti voditelja oddelka prenešen del opravil do novega nameščenja. Druga tožba se je sprejela in izdalo se je plačilno povelje v češkem jeziku.

Nekaj dni potem je tvrdka popreje zavrnjeno opominjevalno tožbo zopet vložila s predlogom, da se sedaj sprejme in reši. Zaeno je tvrdka naprosila sodnega predstojnika za slučaj, da posamni sodnik tožbo znova zavrne, da izda jezikovno odločbo. Te nasprotujoče si sodne odločbe v gotovo važnem jezikovnem vprašanju pri enem in istem okrajnem sodišču so dale povod neki zvezi, ki je poklicana varovati interese češkega naroda, da je poudarjala v svoji pravosodnemu ministru odstopljeni nadzorovalni pritožbi potrebo, da se taki odnošaji odpravijo. Pristojno okrajno sodišče je, pozvano, da poroča, iz lastnega nagiba, da prepreči nasprotujoče si določbe v jezikovnem vprašanju, odredilo, da se pravnne zadeve izpraznje-

nega oddelka razdele med druge pravnne oddelke. Opraviti sem torej imel z nadzorovalno pritožbo in ravnokar navedeno nadzorovalno odredbo, s katerim pečati se je bila moja samo ob sebi umljiva dolžnost.

Tej dolžnosti sem ugodil z razpisom z dne 17. avgusta 1912. S tem gotovo nisem posegel v samostojnost in neodvisnost sodnikov in tega tudi nisem nameraval, marveč sem v soglasju z vsemi justičnimi upravnimi oblastvi zavrnil pritožbeno zahtevo, da je potrebno poseči vmes in sicer v tem smislu, v katerem je nadomestujoči sodnik v nasprotju z vso dosedanjo pravno navado zadnjo vlogo rešil. Vsled teh uvaževanj sem se odločil, da sem v razpisu izrekel, da se nadzorovalna odredba okrožnosodnega predsedništva drži mej postavnih predpisov in da je vsled tega po mojem mnenju ni karati. Radi istih uvaževanj sem se pa tudi odločil, da sem v razpisu sklepoma povsem splošno, nanašaje se na dejanski povod, opozoril na one zakonite določbe, ki govore o dosegu enotnega pravosodstva in da sem predsedništvu nadsodišča priporočil, da opomni sodne dvore in okrajna sodišča na te predpise. V zadevnem razpisu ne gre za to, kako naj se sodi, marveč za to, da se enakomerno sodi.

Če opozarjam na te tako važne cilje in na dopustna sredstva, ki so v njih doseglo na razpolago, storil sem s tem samo svojo dolžnost, nisem pa posegel v neodvisnost in samostojnost pravosodstva, katero ščititi smatram za eno svojih najvažnejših nalog, kot nalogo, katero sem že opetovano izpolnjevati imel priliko.«

Kolikor je nam znano, dosedaj zveza avstrijskih sodnikov v tej zadevi še ni zavzela nobenega stališča — kljub to z a d e v n e m u p o z i v u v članku »Der Erlass des Justizministers vom 17. Avgusta und die richterliche Unabhängigkeit« v števil. 37. »Juristische Blätter« z dne 15. septembra 1912. Zadnji odstavek tega stvarnega in zanimivega članka bodi tu citiran:

In ta razpis ni, kolikor vidimo, našel nobenega drugega ugovora, kakor s strani prizadete narodnosti in s strani socijalno-demokratskega časopisja. Slednje se tudi dotika najtehtnejših točk tega razpisa; nek vpliven politik (žal tudi jurist) je pa razpis celo meritorno odobral! Take zmede provzročča politika: vsakomur bi moralo biti vendar jasno, da gre tu za bolj resne in važne stvari, kakor za to, ali naj se pri sodišču v Hebu dobi nemške, in pri sodišču v Pisku češke rešitve. **Pričakujemo od zveze sodnikov, da stori**

svojo dolžnost. Če je razlaga, ki se hoče dati organizacijskemu zakonu, nepravilna, se mora razpis v celoti preklicati, da se ne ustvari nevaren prejudic; če je pravilna, se mora zakon takoj spremeniti. Vprašanje je na dnevnem redu in rešiti se mora v zmislu sodnikove neodvisnosti.

Temu članku je sledil v št. 40 iste revije nad vse temeljit, stvaren in globoko zamišljen članek znanega češkega učenjaka prof. Václava Hore. Žal, nam nedostaje prostora, da bi priobčili njegovo vsebino; kdor se intenzivneje zanima za to vprašanje, tega članka ne more in ne sme spregledati. Hora ne polemizira samo z razpisom, marveč tudi z oficijoznimi, oziroma oficijalnimi komentarji, katere zgoraj navajamo. Svojo kritiko kristalizuje Hora v trditvi, da je osnovna napaka razpisa ta, da se oprijemlje enega samega odstavka v zakonu ter ga interpretira, ne oziraje se na zvezo, katero ima z drugimi postavnimi določili — kar nasprotuje principijalnemu pravilom o interpretaciji.

Ta članek je izval v št. 42. »Juristische Blätter« jako bojevit, malo stvaren, zato pa močno politično barvan odgovor od strani odvetnika dr. Hollersteina. Uredništvo samo pripominja, da pisatelj članka v št. 37 in spremenil svojega naziranja.

Nepolitičen članek z ostro kritiko ministerialnega razpisa pri naša »Das Barreau« v št. 10 z dne 1. oktobra 1912 iz peresa dr. E. Friedmana.

Da se je z navedenim razpisom obširno bavila češka znanstvena publicistika, je pač samo ob sebi umljivo (glej osobito »Právník« stran 757.).

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1912.

† Štefan Lapajne.

Dne 9. pr. m. popoldne je umrl v Ljubljani okr. glavar v pok. gospod Štefan Lapajne, ki je bil zadnja leta velika opora društvu „Pravniku“ in njegovemu glasilu ter si je vzlasti radi tega zaslužil časten spomin med nami. Društveni blagajničar, je do zadnjega dne skoraj opravljal ta svoj posel, dasi že težko bolan in brez upa, da kedaj okreva. Vsled zavratale bolezni v grlu so mu že poleti vidno pešale moči, in smrt ga je hitro rešila velikih muk. V